

יש להרחיב את העימות מול איראן

15.10.2024 | ד"ר רפאל בן לוי | written by

עמיתי מכון משגב ערכו לאחרונה משחק תרחישים והגיעו לכמה מסקנות, ובכללן: אסור לישראל לעצור לפני החלשת החיזבאללה מתחת לרף התאוששות. מול איראן, ישראל חייבת להגיב למתקפת הטילים האחרונה, אך יש לשאוף לכמה שיותר תיאום עם האמריקאים. לאור ההתנגדות האמריקאית למתקפה רחבה, על ישראל לשקול הגבלת היקף המתקפה בשלב הראשון, וככל שאיראן תסלים בתגובה אז תרחיב את היעדים. בכל אופן יש להיערך למצב שבליט ברירה ישראל תפעל נגד הגרעין האיראני גם ללא תמיכה אמריקאית.

במשחק השתתפו ד"ר יוסי מנשרוף, תא"ל (מיל) יוסי קופרווסר, פרופ' קובי מיכאל, יוסף רוזן, ד"ר דוד וורמזר, דוד מ' וינברג, אל"מ (מיל) פרופ' גבי סיבוני וד"ר רפאל בן לוי. התובנות במסמך זה נובעות מכלל המשתתפים במשחק. (האחראיות על הכתוב במסמך זה היא של הכותב, רפאל בן לוי, בלבד).

עיקרי התובנות והמסקנות

- אם ישראל עוצרת עם הישג מוגבל של החלשת חיזבאללה בלבד, איראן תפעל לשקם את שדרת הפיקוד וגם את האמל"ח ולהצמיח את הארגון מחדש.
- בזירה הלבנונית עצמה, מכה אנושה לחיזבאללה תפתח פתח משמעותי לשינוי מאזן הכוחות בתוך לבנון ולחיזוק הארגונים השיעים מתנגדי חיזבאללה והעדות האחרות.
- ככל שישראל ממשיכה להכות בחיזבאללה כך יגבר הרצון האיראני לקצר את זמן הפריצה לנשק גרעיני ואף לקבל החלטה להרכבת פצצה בפועל כדי לקזז את אובדן השלוח העיקרי שלה.
- אם ישראל תגביל את המתקפה על איראן למטרות צבאיות בלבד, יש סיכוי שהמשטר יעדיף להכיל ויחפש דרכים להגיב מתחת לרף הסלמה.
- אם ישראל תתקוף מתקני גרעין, התגובה האיראנית תהיה תלויה בהיקף הפגיעה: פגיעה חלקית בלבד עלולה לחזק את הנחישות האיראנית להשתקם ולהזדרז לפתח פצצה; רק נזק רחב-היקף יביא לאפקט מייאש ויקשה על המשטר להחליט להשקיע בשיקום; בשניהם יש לצפות למתקפת טילים על ישראל.
- פגיעה במתקני הנפט עשויה להוביל למחאה ציבורית רחבה נגד המשטר ולערעור היציבות שלו עקב הפסקת הסובסידיות שהציבור מקבל מרווחי הנפט.
- המחנה הערבי המתון מעוניין בהחלשת איראן ושלוחיה באזור, והישג ישראלי רחב מול חיזבאללה יחזיר את האמון בעוצמה הישראלית ואת האפשרות לנורמליזציה עם סעודיה; במקביל, מדינות המפרץ חוששות מתקיפה ישראלית באיראן עקב חשיפת מתקני הנפט שלהן לתגובה איראנית.

- ארגוני הטרור ביו"ש אינם מצליחים לגייס את ההמונים כל עוד ישראל צוברת הישגים בלבנון, אך אם נראה שנכפית על ישראל הסדרה, זה ייתפס כניצחון לציר ויהיה זרז לציבור ביו"ש ליזום חיכוך עם צה"ל.
- לא צפוי שינוי משמעותי בעמדת סין ורוסיה כלפי ישראל בכל תרחיש, אלא מהלכים דיפלומטיים להפסקת אש.
- היעד המרכזי של הממשל האמריקאי הוא הרגעת השטח ומניעת הסלמה, וכעת הוא מנסה לקדם מו"מ מול איראן כדי שתסכים להכלת תקיפה ישראלית מוגבלת תמורת הקלות בסנקציות והגדרה מחדש של הקו האדום בתחום הגרעין.
- השבועות הקרובים עד הבחירות מהווים הזדמנות לישראל, שכן הממשל ייפגע אם יצטייר כמי שאינו תומך בה בשעת מלחמת הגנה נגד חיזבאללה, שהוא נתפס כאויב של ארה"ב. באשר למתקפה על איראן, נראה שהממשל יגבה את ישראל בפעולה נגד יעדים צבאיים, אך אין לצפות ששום ממשל אמריקאי ישתתף במתקפה על מתקני הגרעין האיראניים.
- על כן, בזירת לבנון אסור לישראל לעצור לפני החלשת חיזבאללה מתחת לרף התאוששות. מול איראן, ישראל חייבת להגיב למתקפת הטילים האחרונה, אך יש לשאוף לכמה שיותר תיאום עם האמריקאים. על ישראל להגביל את היקף המתקפה בשלב הראשון, וככל שאיראן תסלים בתגובה, אז תרחיב את היעדים. בכל אופן יש להיערך למצב שבלית ברירה ישראל תפעל נגד הגרעין האיראני גם ללא תמיכה אמריקאית.

מכה אנושה לחיזבאללה עלולה לשנות את הפוליטיקה הלבנונית; איראן תבקש לקזז את האובדן על ידי התקדמות בציר הגרעיני

בזירת לבנון, על אף ההישגים של ישראל עד כה, אם היא תעצור עכשיו חיזבאללה עדיין יכול להשתקם. צפוי שאיראן תפעל לשקם את שדרת הפיקוד ואת האמל"ח והארגון יצמח מחדש. איראן תחדש גם את הכסף לדאווה, שהוא קריטי להמשך השפעת חיזבאללה וגיוס הציבור השיעי לשורותיו.

לעומת זאת, אם ישראל ממשיכה להכות בחיזבאללה עד כדי החלשתו לכדי ארגון מתרתי חסר השפעה רחבה בלבנון, ייפתח פתח משמעותי לשינוי מאזן הכוחות בתוך לבנון ולחיזוק הארגונים השיעים מתנגדי חיזבאללה שכבר קיימים. השיעים ירצו לשמור על הנתח שלהם בלבנון, אבל ללא חיזבאללה החוג שנאמן למדינה הלבנונית ולא לפרויקט האיראני האזורי יוכל לייצג אותם. על מנת לאפשר זאת, יידרש סיוע לחוגים אלה כדי שהם ייטלו את מקומו של חיזבאללה בשירותיים החברתיים שהוא מספק. כדי שזה יקרה, צריך להמשיך להכות בכוח האדם של חיזבאללה שכיום מונה כ-50,000 ומתוכם נפגעו או נהרגו רק אלפים בודדים.

מכה אנושה לחיזבאללה תחזק את הלחצים על חאמנאי להתקדם בציר הגרעיני, כולל צעדים לקיצור זמן הפריצה לנשק ואולי אף חציית הקו של הרכבת פצצה. כבר כיום יש קולות באיראן

(במג'לס, משה"מ) שקוראים לקצר את זמן הפריצה לנשק. לפי טענתם, תפיסת הביטחון האיראנית נשענת על שלוש רגליים: שלוחים, טילים ויכולת גרעינית. אם ישראל משמידה את השלוח העיקרי, חיזבאללה, וגם איום הטילים מתגלה כפחות יעיל ממה שנחשב, איראן תעמוד חשופה למאמצי שינוי המשטר מצד ארה"ב וישראל. לעת עתה חאמנאי דוחה קולות אלה, אבל אם ישראל תשיג הישג מורחב מול חיזבאללה גם המעגל הקרוב של חאמנאי יצטרף לקריאות אלו.

בתרחיש של מתקפה ישראלית על איראן, ככל שהיא תהיה מוגבלת למוקדים צבאיים קיים סיכוי שחאמנאי יבחר להגיב בצורה מוגבלת ולהתמקד בתקיפה דרך השלוחים; אך ייתכן גם שהוא יגיב במתקפת טילים על ישראל באופן שיאפשר הרחבת יעדי התקיפה בסבב הבא.

אם ישראל תתקוף מתקני גרעין, התגובה האיראנית תהיה תלויה בהיקף הפגיעה: פגיעה חלקית בלבד עלולה לחזק את הנחישות האיראנית להשתקם ולהזדרז לפתח פצצה; רק נזק רחב-היקף יביא לאפקט מייאש ויקשה על המשטר להחליט להשקיע בשיקום; בשניהם יש לצפות למתקפת טילים על ישראל.

פגיעה במתקני הנפט עשויה להוביל למחאה ציבורית גדולה נגד המשטר וערעור היציבות עקב הפסקת הסובסידיות שהציבור מקבל מרווחי הנפט. אף על פי שאיראן אינה מעוניינת לתקוף מדינות אחרות באזור, ייתכן שתעשה זאת בתגובה לפגיעה ישראלית בנפט, כי המשטר ירגיש מחויב "להעניש את הקואליציה". מנגד, צעד כזה יוביל לבידודה האזורי של איראן ולחזוק הקואליציה שהיא כל כך מפחדת ממנה.

המחנה הערבי המתון כולו מעוניין בהחלשת איראן וחיזבאללה, אך המפרציות חוששות מתגובה איראנית נגד מתקני הנפט

המחנה הערבי הפרגמטי כולו מעוניין בהחלשת איראן ושלוחיה באזור, כולל מדינות המפרץ, מצרים, ירדן וצפון אפריקה. ככל שישראל תפגע בחיזבאללה כך האמון שלהן בישראל יגבר, ואם ישראל תצליח בכך למרות הלחץ האמריקאי זה יחזק עוד יותר את תדמיתה ונכסיותה בעיניהן. אבל אם ישראל תעצור עם הישג מוגבל בלבד, או בגלל לחץ אמריקאי או כי היא אינה מסוגלת, אז המסקנה תהיה שעדיף להיות בצד האיראני.

ניתן לצפות שהם תגננה את ישראל בפומבי, אבל בפועל הן מקוות להצלחת ישראל ושהיא לא תעצור. אם ישראל תשיג הישג מורחב נגד חיזבאללה אז תעלה ביתר שאת אפשרות הנורמליזציה עם סעודיה וחזרה למגמה של העמקת היחסים במסגרת הסכמי אברהם.

מדינות המפרץ חוששות מתקיפה ישראלית ישירה באיראן עקב החשיפה שלהן לתגובה איראנית, שכן אין להן מענה להגנה על מתקני הנפט שלהן. הן נערכות להוכיח לאיראן שלא נטלו חלק בתקיפה הישראלית ותנסנה להתרחק מישראל כדי לשמור על עצמן מחוץ ללחימה. מנגד, בסופו של דבר המשטר האיראני מהווה אויב עבורן וערעור יציבותו אכן כלול באינטרסים שלהן.

לעומת זאת, מצרים וירדן אינן חשופות לפגיעה במתקני נפט כמו המפרציות, ומבחינתן הרחבת העימות מצד ישראל תהיה צעד מסוכן, אך לא מנוגדת לאינטרסים שלהן אם זו תצליח.

הישג מורחב בלבנון ידחק את הפלסטינים לשולי סדר היום האזורי; כפיית הפסקת אש על ישראל תחזק את ארגוני הטרור ועלולה להבעיר את יו"ש

חמאס מעוניין שישראל תרחיב את העימות עם איראן מתוך תקווה שישראל תספוג מכות ותימנע מהישגים מכריעים באופן שמוריד את הלחץ ממנו. אך כל הישג של ישראל בלבנון מוריד את התקווה שזה יתממש. בדומה לכך, ארגוני הטרור ביו"ש המנסים לגייס צעירים ולהבעיר עוד יותר את השטח מתקשים בכך כל עוד ישראל צוברת הישגים. הרחוב מבין שזה אינו הזמן. לעומת זאת, אם נראה שנכפית עליה הסדרה, זה ייתפס כניצחון לציר ויהיה זרז לציבור ביו"ש ליזום חיכוך עם צה"ל ותנופה לארגוני הטרור השונים.

במקביל, הרש"פ נמצאת במצוקה. מצד אחד היא שואבת עידוד ממעמדה המתחזק בזירה הבינ"ל בעקבות המלחמה ומכך שישראל מאותגרת במוסדות משפט בינלאומיים. מנגד, היא מבינה שכל זה חסר משמעות בפועל, שהיא לא תחזור לעזה, ושהיא לאט לאט מאבדת אחיזה ביו"ש. הישג מורחב בלבנון עשוי לחולל שינוי אזורי מהמעלה הראשונה והסוגיה הפלסטינית תידחק לשולי סדר היום האזורי, לכן הרש"פ מקווה מאוד שישראל תעצור לפני כן.

בתרחיש של מתקפה ישראלית על איראן, ייתכן מאמץ נואש מצד חמאס וגורמי טרור ביו"ש לתקוף את ישראל ביכולות שנשארו להם, הן לבקשת איראן והן כתגובה ספונטנית, תוך ניסיון לפצל את הקשב של ישראל. תיתכנה אף פעולות טרור מצד הגורמים הרדיקליים בקרב ערביי ישראל.

סין ורוסיה תתמוכנה בציר האיראני דיפלומטית, בסיוע עקיף ובשיקום, אך אין לצפות להתערבות צבאית ישירה

כעת אין שינוי משמעותי בעמדת סין כלפי ישראל, אלא גינויים והבעת תמיכה בלבנון, וקריאה להפסקת אש ולקידום פתרון שתי מדינות, וככל שהמערכה בלבנון תימשך תגביר סין את הפעילות המדינית השלילית נגד ישראל. היא כן תתמוך בציר דיפלומטית, באספקת רכיבי אמל"ח לפי הצורך וייתכן שתגיש סיוע בהעברות אמל"ח מצפון קוריאה. סין מזהה הזדמנות לניצול ההרס בלבנון כדי להרחיב את השפעתה לעומת המערב בתהליך השיקום; אך אין היא אוהדת את חיזבאללה.

רוסיה קרובה יותר כיום לאיראן על רקע הסיוע האיראני למלחמתה באוקראינה, אבל האינטרס הרוסי באזור מתמקד במשטר אסד שמארח אותה, ואין לה אינטרסים ישירים בלבנון. בתרחיש של המשך המערכה בלבנון, ייתכן שתסייע לציר בשוליים כגון סיוע בתחום הסייבר ולוחמה אלקטרונית, אבל לא צפויה תגובה ישירה נגד ישראל, שכן מבחינה צבאית רוסיה ממוקדת במלחמה באוקראינה ומשאביה מוגבלים.

מתקפה ישראלית על איראן לא תשנה מהותית את עמדתן הנ"ל של סין ורוסיה. סין תזהה זאת כהזדמנות לקדם הפסקת אש מלאה ולעודד את כלל השחקנים לעזור, ובמקביל לסייע לאיראן לבנות מחדש את מה שנפגע. הרוסים אולי יציעו סיוע לאיראן לשקם את כוחה ולשמור על השת"פ של איראן במלחמת אוקראינה.

ארה"ב תמשיך לפעול למנוע הסלמה ולקדם הפסקות אש, אך מגלה הבנה לתגובה ישראלית מוגבלת נגד איראן

היעד המרכזי של הממשל הוא הרגעת השטח ומניעת הסלמה. בעיניו, יש לשאוף להסדרה עם איראן באופן שמחזק את המתונים בהובלת פזשכיאן. בתפיסתו לחץ על איראן רק מחזק את המחנה הניצי וחותר תחת מאמצי ההסדרה. כעת הממשל מנסה לקדם מו"מ מול איראן כדי שתסכים להכלת תקיפה ישראלית מוגבלת תמורת הקלות בסנקציות והגדרה מחדש של הקו האדום בתחום הגרעין.

הממשל תומך בישראל במובן הבסיסי של הגנה מפני מתקפות עליה, אך מנסה כל העת לגרור אותה למסלול דיפלומטי ולשם כך לוחץ על ישראל על ידי עיכוב אספקת נשק, דרישה לסיוע הומניטרי, מו"מ לשחרור חטופים והחלטות במוסדות בינ"ל; וכן על ידי הצעות לישראל בדמות סיוע צבאי עתידי וגיבוי תהליכי נורמליזציה באזור. בהקשר הלבנוני, המטרה של הממשל היא להגיע להפסקת אש ולהוביל תהליך דיפלומטי שיחזק את ממשלת לבנון מול חיזבאללה, לצד הגעה לאיזו הבנה עם הרש"פ וייתכן גם עם ויתורים כלפי חמאס.

הממשל מתקשה להתנגד נחרצות לפעולות נגד חיזבאללה, שהוא אויב מר של ארה"ב, אלא שחושש שהמשך הלחימה יוביל להסלמה רחבה יותר. השבועות הקרובים עד הבחירות מהווים הזדמנות לישראל, שכן הממשל ייפגע אלקטורלית אם יתפס כמי שיוצא נחרצות נגד ישראל בעת מלחמתה עם חיזבאללה.

אם טראמפ ייבחר מחדש לנשיאות, הוא צפוי לנקוט עמדה תקיפה יותר כלפי איראן, ולא יאתגר את ישראל במוסדות בינלאומיים, אך הוא כבר מעביר מסרים שהוא אינו מעוניין להתחיל כהונה עם מלחמה במזה"ת ומעודד אותה להזדרז להשיג הישגים לפני החלפת השלטון. אף על פי שהוא נקוט עמדה תקיפה יותר מול איראן, בסופו של דבר הוא מאמין שלאחר הפעלת לחץ ניתן יהיה להגיע להסכם והוא ירצה למנוע הסלמה במזה"ת כדי להתמקד באינטרסים אחרים באסיה ובענייני פנים.

אין לצפות שארה"ב תשתתף במתקפה על מתקני הגרעין האיראניים, לא עכשיו ולא תחת ממשל טראמפ. אם ישראל בכל זאת תפעל נגד מתקני הגרעין, ממשל ביידן צפוי לבקר את ישראל דיפלומטית אך ייאלץ לעבור הלאה ולנסות להרגיע את הלהבות. צפוי שהוא בכל זאת יסייע לישראל להגן על עצמה מפני מתקפת טילים, אך ישתמש במנופים אחרים ביתר שאת כדי להביא להפסקת אש בכל הזירות ואז לחזור למהלך דיפלומטי להסדרת העניין כדי למנוע ניסיונות פריצה בעתיד, אף על פי שלא נראה שיש לזה תוחלת.

המלצות לישראל: בזירת לבנון אסור לישראל לעצור לפני החלשת חיזבאללה מתחת לרף התאוששות. מול איראן, ישראל חייבת להגיב למתקפת הטיילים האחרונה, אך יש לשאוף לכמה שיותר תיאום עם האמריקאים באופן שישראל תגביל את היקף המתקפה בשלב הראשון, וככל שאיראן תסלים בתגובה אז תרחיב את היעדים. בכל אופן יש להיערך למצב שבליט ברירה ישראל תפעל נגד הגרעין האיראני גם ללא תמיכה אמריקאית.